

Dilara Küçükdurmuş¹

Kudüs

Çeviren: İzzet Marangozolu, Yayın Tarihi: 01.11.2017, ISBN 9789944047869

Dünyada, tarih boyunca çok büyük kırılma noktaları yaşanmıştır. Dinler tarihi, mitolojiler, destanlar bize ulaşamadığımız, kanıtlar veyahut kaynaklar bulamadığımız dönemler hakkında bilgi verir. Çok büyük savaşlar, yıkımlar, dönüm noktaları görülmüştür ancak zannımca binyıllardır süregelen ve halen devam eden tek bir sorun vardır, o da Kudüs davasıdır. Hala devam eden ve görünen o ki devam edecek olan bir davadır bu. Öyle ki, ayetler inmiştir. Kıssalar anlatılmıştır. Kitaplar yazılmış, filmler çekilmiş, şarkılar söylenmiştir. Tüm bu yaşananlara, tarih en önden seyirci olmuş ve kaydetmiştir. Son zamanlarda yaşananlar dolayısıyla, Kudüs davası bitecek gibi görünmüyor. Sadece İslam coğrafyası değil, tüm dünya için çok hassas bir konu olarak gündemimizde yer alıyor.

Naçizane eleştirisini yapacağım kitap ise, İslami Uyanış Serisi'nin onuncu eseri olan, Prof. Dr. Yusuf el-Karadavi tarafından kaleme alınan "Her Müslüman'ın Ortak

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğrencisi

Davası Kudüs”, bu hassas noktayı daha iyi anlamak için okuduğum bir eser.

Biraz yazar hakkında bilgi vererek başlamak, kitabı ve amacını daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Yazar, İslam dünyasının saygın alimlerinden olarak kabul edilir. Ancak ben yazarın tartışmalı bir figür olduğunu düşünüyorum zira biraz araştırdığımda, kendisinin iki uç tarafını gördüm. Mısırlı din bilgini olarak; Dünya Müslüman Alimler Birliği’nin başkanlığını yapmış, Avrupa Fetva ve Araştırma Meclisi ve Uluslararası Müslüman Alimler Birliği’nin kurucusudur. Kasım 2005 ve Haziran 2008 tarihlerinde ABD’den Foreign Policy ve İngiltere’den Prospect dergilerinin internet üzerinden okuyucu anketleri ile oluşturduğu Dünyanın İlk 100 Entelektüel listelerinde, Kasım 2005’te 56.sırada, Haziran 2008’de ise 3.sırada yer almıştır.

Öte yandan ise, ABD yazarın teröre destek verdiği iddiası ile 1999 yılından bu yana ülkeye girişini yasaklamıştır. Bu yasak ölümüne kadar devam etmiştir. Ömrü boyunca dört defa hapse girmiştir.

Aralık 2014’te Mısır yargısının talebi üzerine, INTERPOL Karadavi’nin yakalanması için kırmızı bülten çıkarmış, ancak 2017 yılında INTERPOL’ün web sitesinden Karadavi’nin adı kaldırılmıştır. Aralık 2018’de ise, arananlar listesinden tamamen çıkarılmıştır. Ocak 2018’de Mısır’da askerî mahkeme, bir albaya suikast düzenlediği iddiasıyla gıyabında yargıladığı Karadavi’nin de aralarında bulunduğu 17 kişiye müebbet hapis cezası verdi.

Yani, bir tarafta Mısırlı din bilgini olarak İslam coğrafyasında kendini dini ilimlere adanmış saygın bir alim iken, öte yandan hakkındaki iddialar yazarımızı tartışmalı bir figür olarak yorumlamamız gerektiğini gösteriyor.

Bu kitapta ise amacı, Araplar’a seslenmek, bu davayı duyurmaktır. Araplara karşı çok yoğun bir eleştiri yaptığını ve bunu defalarca yinelediğini rahatlıkla söyleyebilirim. Yazar ön söz bölümünde kitabın amacını şu şekilde aktarmıştır:

“Biz bu kitapta gaflet içinde olanları uyarmak, uyuyanları uyandırmak, unutanlara hatırlatmak, korkanlara cesaret vermek, kararsız olanlara yol göstermek, hainleri ortaya çıkarmak; teslim olmayı reddeden, aciz olmaktan sıyrılıp şerefli ve onurlu bir yaşam olan şehadeti tercih eden mücahitlere destek olmak istedik.” .

Araplara, yaşananlara, dünyanın sessizliğine yoğun bir eleştiri olan bu kitabın yayınlanma tarihine baktığımızda, 2017’de basıldığını görüyoruz. 2024 yılında, yaptığı tüm yoğun eleştirilerin nedenlerini ise açıkça görebiliyoruz.

Kitap ağırlıkta tarihi perspektifte ilerliyor, MÖ 3000 Kudüs’ü ilk inşa eden Kenanlılardan başlıyor, yazıldığı döneme göre güncel kısma kadar geliyor. Ancak ağırlıkta tarihi ve özellikle dini kıssalar ve ayetler üzerinde duruyor. Tarihi olaylara baktığımızda ise, tekrara bağlandığını, aynı olayları 3-4 sayfa sonra tekrar anlattığını ve temanın geçmişte yaşananlar olmasına karşın, derinlikli bir anlatım olmadığını görüyorum.

İslam'da Kudüs'ün yerini anlattığı başlangıç bölümünde, Kudüs'ün İsrâ' ve Miraç şehri olduğunu, kutsal şehirlerin üçüncüsü olduğunu söylüyor. Yine söylediğim gibi, derinlikli bir anlatım yok.

Kitap, Kudüs'ün İslam'daki yerini anlatarak başlıyor. Kitaba göre, İslam'da Kudüs'ün çok özel bir yeri ve önemi vardır çünkü Kudüs İsrâ ve Miraç şehridir. Peygamberlik ve bereket diyarı olarak kabul edilir ve Cihat yurduudur. En büyük önemi ise Müslümanların ilk kıblesi olmasından gelir. İsrâ' ve Miraç gecesinden başlayarak Mekke'de 3 yıl, Medine'de 16 ay boyunca Kudüs'e yönelerek namaz kılındı.

Üç ana başlık altında incelenmiş burada. Ancak bu noktada bir yorum belirtmem gerekirse, şunu söylemeliyim ki; kitabın bir çizgisi yok. İslam'daki yerinden bahsettiği yere neredeyse iki sayfa ayırmış diyebiliriz. Bu minvalde dini değil, Uluslararası İlişkiler perspektifinden meseleyi ele aldığını umut ederek incelediğimizde, orada da derinlikli olmadığını görüyoruz. Anlatılacak çizgi belli değil iken, doğal olarak meseleyi derinlikli anlayamayız. Kudüs'ün bunca yıldır şahit olduğu acılar, çatışmaların ana temeli dinden gelirken, kitapta ben hem İslam'daki önemini hem de Yahudiler için önemini görmeyi isterdim. Öte yandan, diplomatik bir noktadan incelemek istiyorsak, bir Uluslararası İlişkiler öğrencisi olarak meseleyi kavramak istediğim kısım tam da burası, o hususta ise yine dinler tarihine göz kırpmak gerekir ancak meseleyi farklı yönden ele almak gerekir. Kitap bunu da sağlamıyor. Kitapta aynı kıssaları, ayetleri farklı sayfalarda tekrar tekrar okuyoruz. Bu meseleyi aydınlatma hususunda pek etkili bir kitap olmadığını düşünüyorum.

En başta bahsettiğim gibi kitapta Araplara karşı çok yoğun bir eleştiri olduğunu yinelemek istiyorum. Hatta Mısır meselesine de değinmiş. Israrla Müslümanları ve Arap coğrafyasının acizliğini dillendirmiş, güçsüzlüğünden bahsetmiş. Bir diğer bahsi ise, Arapların daha önce İsrail'e karşı savaşan Mısır'ı yalnız bırakıp desteklemedikleri. Bizzat alıntı yaparak devam edeceğim,

“Oysa Mısır, İsrail ile yaptığı dört büyük savaşı Filistin için göğüslemiş ve bu savaşlarda mali ve insani yönden büyük kayıp vermiştir.”

Bir diğer ağır eleştirisi ise Amerika Hegemonyası, emperyalizm ve de dünyanın sessizliğine karşı. Dünyanın sessizliği konusunda yazara katılıyorum zira medyatik çağda yaşamak demek, diplomatik gelişmeleri tamamen değiştirebilmek demek, savaşları bitiremesek bile savaşa yön verebileceğimiz demek. Kamuoyu yeterince çığlık atarsa egemen devletler elbette bir şeyleri değiştirebilirler.

İsrail ile düşmanlık sebeplerini anlattığı bir bölüm var. Bu bölümde tarihin başlangıcına kadar değinmiş. Bu bölümde İsrail'in sözde gerekçelerini çürütmek istemiş, neden düşman olduklarını açıklamış. Ancak yine yetersiz bulduğum bir bölüm oldu zira ağırlıkta yine ayetlere değinilmiş. Sözde gerekçeleri çürütmek amacı gütmüş ancak karşı sav pek üretebilmiş sayılmaz. Zaman zaman Yahudi-Arap benzerliği ve kıyası yapmış. Irk kaynaklı düşmanlık yapmadıklarını dile getirmiş.

Yazara göre İsrail, İslam toprağı olan Filistin’i işgal ettiği için düşmanlık başladı. Bu noktada katılıyorum. Bir diğer husus ise yazarın ısrarla üstünde durduğu “barış karşılığı toprak” formülü. Bizzat alıntı yapmak gerekirse,

“Son derece garip olan ‘barış karşılığı toprak’ formülü düşmanın işgalci zihniyetinin bir ürünüdür. Toprak bizim toprağımız; onların değil ki barışları karşılığında lütufta bulunurcasına onu kalkıp bize versinler!”

Bu hususu ise aksak barış olarak adlandırıyor. Filistin’in bu girişimini defalarca eleştirdiğini söyleyebilirim. İslami fetihler başlığı altında önce Hz. Ömer zamanından başlamış, Selahattin Eyyübi’ye kadar gelmiştir ancak, bu kadar önemli bir süreci bu kadar kısa işlemesi yine eleştirdiğim bir durum.

Siyonistlerin Osmanlı Devleti üzerindeki baskısı başlığı altında bizim tarihimize de değinmiş. Abdülhamit’ten övgüyle bahsetmiş, ancak İttihat ve Terakki Cemiyeti hakkında pek hoş yorumlarda bulunmamış. Bu noktada yazarın eleştirilerine, savlarına bazı cevaplar vermek istiyorum.

Siyonist hareketin liderlerinin Abdülhamit’in tahttan indirilmesi gerektiğine inandığı için “Genç Türkler” ve İttihat ve Terakki ile anlaşma yaptığından bahsetmiş. Ve şöyle bir parantez açmış, “İttihat ve Terakki, Arap düşmanlığı ile bilinen ırkçı-Turancı bir cemiyettir.” Öncelikle bu savına cevap vermek istiyorum, İttihat ve Terakki kurtuluş mücadelesinde çok önemli bir yere sahiptir bizler için. Paşalarımız, Arap düşmanı değillerdi, ancak isyancı Araplar devletin durumuna daha fazla zarar veriyordu. Paşalarımız bunu önlemek amacıyla çeşitli işler yapmışlardır. Ve elbette Turancı idiler, çok uluslu bir imparatorluğun çöküşünde son derece ağır bedeller ödeyen Türkler o dönemin şartları ile elbette Turancı oldular.

Gelelim diğer savına. Sultan’ı tahttan indirme sebebini Siyonizm’e bağlamak yanlıştır zira bu darbenin sebebi geri dönülmez hatalar yapılmasını önlemek, savaşın gidişatını lehimize çevirmek ve katlanılması zor olan o sıkı rejimi biraz gevşetmek amacıyla yapılmıştır. İddia edilenin aksine hanedana, Sultan’a çok büyük bir saygı vardır, bugün bu saygı halen devam etmektedir.

“İttihat ve Terakki, İslam’ın tüm inanç ve değerlerine karşı aşırı düşmanlığıyla öne çıkan bir oluşumdur.” diye bir sav üretmiş yazar. Buna da bir cevap vermek gerekirse, evvela Çöl Kapları Fahrettin Paşa’dan bahsetmek gerekir. İslam ile alakası olmadığını iddiasını, İngiliz istilasında olan Medine’yi savunmaktan geri duran Arap ve İslam coğrafyasına karşın, peygamber şehrinin müdafaasını bırakmayan Fahrettin Paşa’yı bilmeden söylediğini varsayıyorum. Peygamber şehri müdafaası uğruna şehit olan nice askerimizi tarih yazarken, neye dayanarak bunu söylediğini merak ediyorum.

Paşaların Masonlarla iş birliği yaptığını öne sürmüş. O dönemde Sultan II. Abdülhamid’in hafiyelerinin giremediği tek yer Mason Locaları olduğu için İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri evvela Mason Localarına üye oluyordu. Yani Mason Localarının gizliliğinden ve güvenliğinden faydalanıyorlardı, iş birliği yapmıyorlardı.

“Yeni hükümetin ve Turancılığın önde gelen isimlerinden biri de 1915-1916 yıllarında Suriye ve Lübnan halkına zulmeden Ahmet Cemal Paşa’dır. Bu adam Siyonist hareketin doğurduğu dönmelerdendi. Arap ve Araplığa düşman olan İttihat ve Terakki’nin önde gelen simalarındandı.” demiş sayfa 71’de.

Ben bu olayı tekrar anlatmak istiyorum. Cemal Paşa, Şam’daki ikameti sırasında, zaten önceden Bağdat’ta valilik yaptığı için Arapların isyan potansiyelinin farkındaydı. Bir yandan ahalinin desteğini sağlamak için Mescid-i Aksa’da cuma namazlarından sonra diğer yetkililerle birlikte şikayetleri dinleyip işleme koyarken, öte yandan Arap milliyetçi liderlerine sert tedbirler aldı. Bu sert tedbirlerin elbette bir nedeni vardı. Arabistanlı Lawrence olarak bilinen İngiliz ajanını hemen herkes duymuştur. Kendisi, Arapları isyana teşvik etmek için üstün çabalarda bulunmuş bir ajandır ve Cemal Paşa bu şahsın sıkı çalışmalarının pekâlâ farkındaydı. Bu sebeple savaş sırasında idam kararlarını peş peşe almak durumunda kaldı. Her ne kadar bu idam kararları sebebiyle Cemal Paşa Arapların gözünde “El Saffah” yani “Kan Döken Adam” olarak görülüp, yazarında bahsettiği üsluplarla anılsa da Cemal Paşa isyanların önüne yalnızca kaba tabir ile adam asarak geçmeye çalışan bir adam değildi. Kabile reisleriyle zaman zaman görüşmeler yaparak, sulh ve diplomasi yöntemine çok defa başvurmuştur. Ancak bu yöntemler işe yaramamış, Osmanlı topraklarının kontrolünü sağlamak için bu isyanları bu şekilde engellemekten başka çare kalmamıştır. Bir cihan harbinin ortasında Osmanlı’nın elindeki halifelik makamına rağmen Araplar isyana devam ediyorlardı. İngilizlerin bağımsızlık vaatleri doğrultusunda Osmanlı’ya karşı teşkilatlanıyorlardı. Cemal Paşa’nın Şam’daki görevinden 1 yıl önce, Şerif Hüseyin Mısır’da çoktan İngilizlerle görüşmeye başlamıştı. Hüseyin, 1915 yılında Cemal Paşa’nın idamları devam ederken İngilizlere ilk teklifini 2 Temmuz 1915’te yaparak Mersin ve Adana’dan Musul’a çekilecek hattın güneyindeki Arapların bağımsız bir hükümet olarak oluşumuna izin verildiği takdirde tabii olduğu İslam halifesine karşı isyan edeceğini özel bir mektupla bildirmişti. Yani zaten Cemal Paşa’nın milliyetçi Arap liderlerine karşı tutunduğu tavır olmasaydı, Araplar isyan edeceklerdi.

Arapların geri çekilen Türk askerlerine yaptıkları da tarihin bir diğer karanlık sayfasıdır.

Açıklamaları, cevaplarımı uzun tuttum. Bunun sebebi ise, günümüzde sadece belli bir kesimin değil, çoğu insanın yanılığa düştüğü konuları bir nebze de olsa dile getirmek, bildiğim kadarıyla açıklayabilmek istedim.

Genel bir toparlama yapmak gerekirse, tekrarlamak suretiyle kitabın ne dini sebepleri-sonuçları inceleyen ne tarihi perspektiften ele alan, ne de uluslararası ilişkiler boyutunu inceleyen bir kitap olmadığını söyleyebilirim. Genel itibarıyla bolca ayet ve kıssalardan oluşan ancak onları da nitelikli bir anlatımdan noksan şekilde ele alan kitabın bu meseleleri anlayabilmek için doğru kaynak olduğuna inanmıyorum.

Kudüs, daima bir çatışma noktası oldu çünkü tüm ilahi dinlerin kutsal kabul ettiği o topraklara dini görünümlü siyasi nedenlerle herkes sahip olmak istedi, halen

de bu durum devam etmekte. Görünen o ki, gelecekte de devam edecek. Umuyorum ki dünya devletleri, etkin aktörler bu konuya en kısa zamanda kalıcı ve sağlıklı bir çözüm bulur ve Kudüs kan ağlamaz artık. Çünkü, tüm bu güç mücadelelerinde “kazanan” yahut “kaybeden” değişse de, bu savaşların tek bir kaybedeni var ve bu gerçek asla değişmiyor: masum Filistin halkı.

Karar alıcı mekanizmaların tüm yaptırım ve caydırıcı güçlerini kullanarak bu konuda kalıcı bir barış sağlanması sanırım şu anda herkesin tek düşüncesi. Bu kadar kanlı, bu kadar hassas bir Kudüs meselesini tartışırken değil, daha huzurlu bir dünyada, savaşların olmadığı bir gerçeklikte fikirlerimizi tartıştığımız ufuktaki günlerde buluşmak dileğiyle.